

במושבה

קבוץ אי"י ג' בראשון לציון

1937 - 1939

(מתוך מכתב לבוגרי התנועה - 16.4.1937)

לבוגרים - חזק!

עברנו לראשון-לציון. זה כשבוע ימים אנו נמצאים פה וכבר התחלנו ביצירתנו העצמאית. כשם שעמדנו בפני מאיאות חדשה בבואנו למשמר-העמק, כך גם כאן הננו נתקלים בתנאים אשר לא הורגלנו בהם עדיין - למרות שהננו "מכירים" כבר, פחות או יותר, את סדרי קיבוץ ותיק.

ביום זה נמנסנו והצטרפנו לתנועה הקיבוצית באופן ממשי ביותר, ומובן שמידת האחריות גדלה והולכת יחד עם התפתחותנו....

בעצם - שינוי ניכר מחוץ לתנאים האובייקטיביים לא חל - כיוון שהננו כמעט אותם האנשים אשר היינו במשמר-העמק.

בימים אלה שיפצנו קצת את מחנה האהלים שלנו. שיהי הפרחים פורחים ובטבור המחנה עומדת טובה (שהיתה נפולה כבר) המתנוססת לתפארת ומתכסה כולה ירוק. בתוכה שתילים למשתלת עצי נוי. זהו הענף הראשון למשקנו הגדול בעתיד. גם דשא לא יחסר ובדמיון כבר הולכת ונרקמת תכנית החצר, המשק והחדרים. כיום כל זה עוד עושה רושם של מחנה קיץ, אולם אנחנו נשתדל ליצור ולבנות את היינו באופן נורמלי מהיום.....

מצב העבודה הולך וטוב. היום יצאו לעבודה 13 איש. בקשר לבואם של יתר החברים נודיע לאחר שיתברר מצב העבודה.....

חזק ואמץ!
מזכירות קיבוץ א"י ג'

11.4.37

קיבוץ א"י ג'
ראשון-לציון

לכ'

מזכירות מועצת הפועלים, כאן.

ח.נ.

בזה הננו להודיעכם כי לפי הסידור של הועד הפועל של הקיבוץ הארצי והמרכז החקלאי הועבר קיבוצנו למושב ראשון-לציון. כעת מספרנו 20 ובמשך השבועות הקרובים נעביר את יתר החברים ועל בואם נודיעכם לחוד.

הננו לבקשכם וגם להודיע על זה ללשכת העבודה ולהתחשב עם התנאים המיוחדים שאנחנו נחונים בהם בתור קיבוץ מתחיל ובלי שום סידורים מינימליים - לסדר לנו בזמן הראשון מבטומם אשרי של ימי עבודה.

בברכת חברים,

עוד הקיבוץ הקודם (הערה: קיבוץ "עין הקורא", שעלייתו לשער-
הגולן פינה את המחנה בראשון-לציון לקיבוץ ג') נח כולו בכובד מסא כבע שנוחיו,
הצריפים צפופים - אחד על השני - ומספרים על המולת חיים מפכים. אך
מורגש כבר, שזה מתרוקן והולך מיושביו.... הנשמה הושברה למקום אחר -
למקום התישבות חדשה (שער הגולן).....

בתוך המחנה החלה רוח אחרת להשליט את אופייה - קיבוצנו אנו
בשנות חברינו הראשונים אשר החלו בהקמת האהלים. 10 אהלים -
ובמרכז - טוכה עם משטחי דשא משני עבריה.... המחנה מתחיל ללבוש צורה
חדשה ואחרת.....

שעת בחירות היא שעחנו הראשונה במושב: המולת אנשים שואפי קרב.
מסביב נאומים מלאי דעל וכזב עלי במות. וכל זה אחרי השקט אשר בהרי
אפרים. אבל גדול הוא המפעל וגדולה ההקרבה בפעולה ציבורית במושב. הן
פה לפניך מהלכים אנשים מחוטרי כל - גם לקרוא אינם יודעים.... לא מונה
חלוצי אשר בא לכבוש ולסלול דרך לפועל; צו הגורל הוא שאספת מיוון,
מטורכיה, מתימן ומפרס לחיות חיי אפלה מזהמים בקצוי הכרך....
...ומן הצד השני: בליל נרדפים מארצות אירופה עמוסי יאוש....
ובציבור כזה יש צורך לפעול, לקומם הריסות ולהבהיר אללים.... ובלבנו -
היעוד: להזרים גל של חיים חדשים ולהקימו על רגלי תנועת ההגשמה והבניין.

עבודה אין. נעשות עוד עבודות שונות במחננו הקטן, באהליו
המלבינים ומשטחיו הירוקים, כילד קטן ויפה מול חצר הקיבוץ (עין-הקורא)
הזקן, המאפיר בצריפיו הישנים. אכן, מוזר - אנו כמו גרעין - שוכנים
במחנה משותף, אוכלים בחדר אוכל משותף, והלב שואף לעצמאות בכל המובנים.
אך אין. רק פינה אחת קטנה: 10 אהלים מלבינים מהווים מיסגרת לריקמת
יחסי חברתנו הקטנה.... כה טוב ונעים שבת אחים גם יחד בפינתנו המצומצמת.
אך עבודה - אין. אחרנו-כבר. נגמרו כל העבודות בפרדסים, חוסר
עבודה מתחיל לשלוח את צפרניו בכל.... מהלכים אנשים בטלים כל היום,
שקועים בעצבון.... סכנה כי הכל יישקע.... אך עבודה אין.

אנו מחפשים פיתרון - יש צורך לשלוח פלוגה לעזרת קיבוץ עין-
שמר. כולם קופצים משמחה. כל אחד רוצה להיות הנשלח עם הפלוגה כדי להפטר
מעול בטלנות איומה זו. מעמיסים את הכבודה על המכונית של עין-שמר,
האנשים נפרדים ונוסעים למקום שם יצטרכו ליצור הווי חיים מיוחד במשך
חודשי הפילוג. זה עתה נתאספנו כדי להתחיל בחיים עצמאיים ובא הגורל ועשה
את שלו. אנו מנתקים פלוגה מרעותה - אך ליאוש לא ניתן להפיק את זממו.
אנו נתגבר על מכשול ראשון זה בחיינו-בקיבוץ עצמאי ממש....

למזכירות משמר העמק, חזק!

מן הצורך גם לספר לכם קצת מחיינו, אחר שעזבנו את משמר העמק.
היה שינוי בחיינו, בלי ספק, מהרבה בחינות: באנו למקום בחקופה לא
מוצלחת ביותר - תקופת ה"פרוספריטי" במושב מאחורינו. לא היה בגורלנו
לזכות בה המנוחה שקיבלנו פה, אחרי תקופה של עבודה "קשה" במשמר-העמק

אין בה מן המועיל. בימים הראשונים עוד קיבלו אותנו יפה, כאשר חילקו לנו 15 ימי עבודה. אולם כאשר התרגלו אלינו - וכשבאים ללישכה ומוצאים 50 איש מחכים לשני מקומות עבודה - לא נוח ביותר. וכך אנו שרויים בחוסר עבודה. בינתיים אפשר לנצל את הזמן הפנוי לשיפור המחנה ולסידורים אחרים.

.....משמר-העמק עולה בזכרוננו כאשר הננו יושבים על שטיח הדשא שלנו הקטן והצנוע אשר בין שני טורי האהלים. כיום הננו מונים 40 איש. אנו עומדים בפני הקמת כמה מפעלי עזר כמו: גן ירק ועגלונות. בקרוב נקבל על עצמנו גם את הנחלת המכבסה (עבודת חוץ) של קיבוץ עין-הקורא והמאפיה. כנראה, אין זה קל ביותר להקים משק.....

באנו לראשון-לציון בתקופה סוערת עד מאד - תקופת הבחירות. היה זה בשבילנו מבחן פנימי חשוב וקובע. באנו מסביבה שקטה, ש"לשון הבחירות" אינה קיימת בה ונכנסנו לאווירה של מלחמת יעות ולשונות בין מיפלגות למיפלגות בחנועת הפועלים.....

....אין יודעים מה קודם ומה אחר כך: בניין משק או בניין חברה. - אולם אם שניהם לא מהווים את היסוד המוצק הרי עלול בניין העל התרבותי להתמוטט.....

(מתוך "באהלינו" 1937)

11.6.37

.....מיעוט המשתתפים בשיחות, מה? גם אצלנו? בקיבוץ המתחיל זה עתה? אך העבודה קיימת ויש להתריע עליה בקולי קולות..... לאט, לאט מתחילים להתאסף חברים מעטים ומתחילים לשיר. אולם, לאחר שנוכחים כי השעה מאוחרת ומספר המשתתפים לא יגדל - מתחילים.

....במצב כזה קשה לפעול... כל שיחה קובעת את אופן החיים; כל דיון מניח יסודות... איש לחייב את התופעה, שדווקא עתה יתהלכו בתוכינו אנשים עם מלבושי אדישות? היש צדק בעובדה, כי כבר עתה יתחילו להסתגר בחיים אינטימיים ולהציב גבול בין החברה המצומצמת והחברה הגדולה?

....לשיחה יש ערך בשעה שכל החברים משתתפים בה והיא מתנהלת בסדר המעלה אותה לגובה תרבותי. עלינו לבחון דברים אלה, לראות את שגיאותינו, להסירן ולהתקדם לקראת חיי חברה בכוח מחושל. (-)

בשבילי החיים

...ובמחנה מתחילים החיים להתעורר. זה צועד לו בנחת מהמקלחת לאהלו וזה הולך לטייל במושבה עם חוברתו ואחר משתפך בשירה בפנינתו. ויש אשר גם חצוצרה חשמית את קול צריחתה..... איש לפועלו ועיסוקיו ולעחים - לשממונו. ואם יש אשר יתפוץ האחד לקום ולהתריע: הי חריא - הבה נשב על הדשא, נשיר יחד ונחוש את עצמנו בחברה אחת ויחידה, אשר לא העבודה בלבד היא המקשרת - והיה זה לצחוק בעיני כולם: מה? דשא? מה אנו, ילדים? הנח!!!

ועומדים כולם ליד חדר האוכל, כיהודיו של מנדלי ליד בית המדרש, ומתווכחים ומתפלפלים ונושאים עיניהם בכליון עיניים לפעמון אשר יכריז על ארוחת הערב. ואחר כך, עם כלות הארוחה, יפנה שוב איש לאהלו, לספריו והרהוריו הכבדים. עד בוא השיחה שבה ישתפך פיהוקו כמכריז: "אני יודע

כבר מה תאמרו, אולם אני יושב כאן כי אחרת אי אפשר...."

(-)

אנו והתנועה

....עלינו, על הקיבוץ החדש, אשר זה עתה עבר מחיי התנועה לחיי קיבוץ - להקים ולהגדיל את התנועה בארץ. עד עתה היה מקובל בתנועה הארץ ישראלית הצעירה שאותם הקיבוצים אשר טיימו את חיייהם בתנועה יעברו לחיי קיבוץ, יעזבו את התנועה מבלי לדאוג לה. אנו רואים את החובה לעצמנו לדאוג לתנועה גם לאחר שהננו עוברים לצורת חיינו הקיבוציים.

....בשום אופן לא נשאיר את התנועה בידי אנשים מחוסרי נסיון כאשר עשו הקיבוצים האחרים.... הננו רואים לעצמנו את ההכרח להגביר את הקשר של החברים, אשר ישארו לפעולה בתנועה עם קיבוצנו וליצור את ההרגשה אצל חברים אלה שהינם חברי קיבוצנו....

(-)

11.7.37

על הדשא - שכבתי על הדשא לנוח מעט מעמל היום, לפוש משרב השמש וממורת ההלחמה המחממת את כל אברי גופי.... חושך.... אין ירח.... אך כוכבים לרוב.... אין אדם מסביב. אך צעקות (סליחה, דיבור בקול רם) מאחד האהלים מזכירות לי שאני נמצא בקיבוץ, בתוך חבלה אשר אני חי, עובד ומבלה בה את 24 שעותי. ומחשבה נצבה פתאום: החברה. מה זה? במה היא מתבטאת? אם יש חברה, צריכה להיות גם חברתיות. האם זה מתבטא בשינה באוהל אחד או אכילה משותפת או אולי במיקלחת? אך לא נכון.... חברתיות - זהו ראשית הבנה של האחד לזולת. גישה נכונה אל האדם; אי ביטול הזולת ושמיעה את אשר בליבו; הרגשת אחריות קולקטיבית למפעל; השתתפות מלאה בשיחה; פעילות בוועדות; אי הסתגרות... וכל זה יכול להתבטא באהל, במיקלחת, בחדר האוכל וכו'.

ומדוע אין הדבר כך? האם עלי לאמר: ככה זה! זאת היא המציאות, עובדה שאין לשנותה??

לא ולא!! לא אסכים להכנע למציאות הזאת... אלתם במציאות הזאת ובחוכה למען לשנותה.... אין כאן מקום לוויתורים. יציאה מהחברה אינה פיתרון.... הפיתרון היחידי הוא הבנת הזולת ולפעמים - ויתור על ה"אני"....

(-)

....אבנים חלקות, אדישות, מחוסרות כל ביטוי נערמות בגל מאחורי. סלול מהר! כי עליך להספיק לפחות 10 מטר ליום. גוחנים על האדמה.... מניחים אבן ליד אבן, טוללים כביש: דרך לעגלות והמולת מכוניות - ציולי-דציה".... הנה יושב אדם ובביתו אין פת לחם, הוא עובד יומיים בשבוע ועליו לפרנס משפחה בת שש נפשות. הוא מכה במרירות בפטיש על האבן.... המרירות אוכלת בכל פה. ושם, השני: צעיר יותר, כולו מלא קללה על ההסתדרות, על הפקידים השאננים וקולו המתרעם נשמע על פני כל הכביש: "עלינו לצאת מההסתדרות וחסל!" וכן גם השלישי, הרביעי והחמישי - מרי נפש ואכולי יאוש.

ולפתע - חבורה נראית מרחוק. היא מתקרבת אלינו ואנו שומעים בכירור את זעקות הזעם - מחנה הפליטים (פליטים יהודים מהפרעות ביפו) - הם הצועדים לעומתנו. הם רוצים לחם. דבר פשוט, לחם ולא יותר! ילדיהם תולים ורוצים

לחם. "הפטיקו את העבודה - עזרו לנו. שבחו עמנו - אם לא יחנו לנו עבודה נלך לעבוד ב- 150 מיל ליום. האכרים יקבלו אותנו - הם יסכימו".

ואני מנסה להסביר: חבר, לא נגד ההסתדרות עליך ללחום - לא זוהי החזית! אך מיד מתפרצים הקולות בין הקהל: "לך קל לדבר - קיבוצניק הנך! לך טוב, מאומה לא חסר לך, הסוכנות נותנת לך הקציבים - ולנו מה? גם לחם אין לנו". אני מנסה להשיב. אין הקול נשמע ובכושח פנים אני חוזר הביתה. ערב. דנים על "פלוגות הפועל". חברים מסבירים: עלינו להגן בכוח על ההסתדרות נגד הפועלים אכולי המרירות. אני יוצא החוצה. חשיכה. הירח נחבא אי שם ואיזה קול נעלם חוזר ומכריז: "טוב לך, הקיבוצניק, טוב לך...". (-)

בעקב ההטבח המבוהלה והקצרה במצב העבודה (במושבה) נאלצה הפלוגה בעין-שמר לחזור בחיפזון מבלי שתהא שהות להפרד מקיבוץ עין-שמר כיאה. עלינו לציין את היחס היפה שלהם לפלוגה. במיוחד נדגיש את מתנת הקיבוץ מפרי משקו: עגבניות, תפ"א, אבטיחים וכו'.

בו' הכלכלית

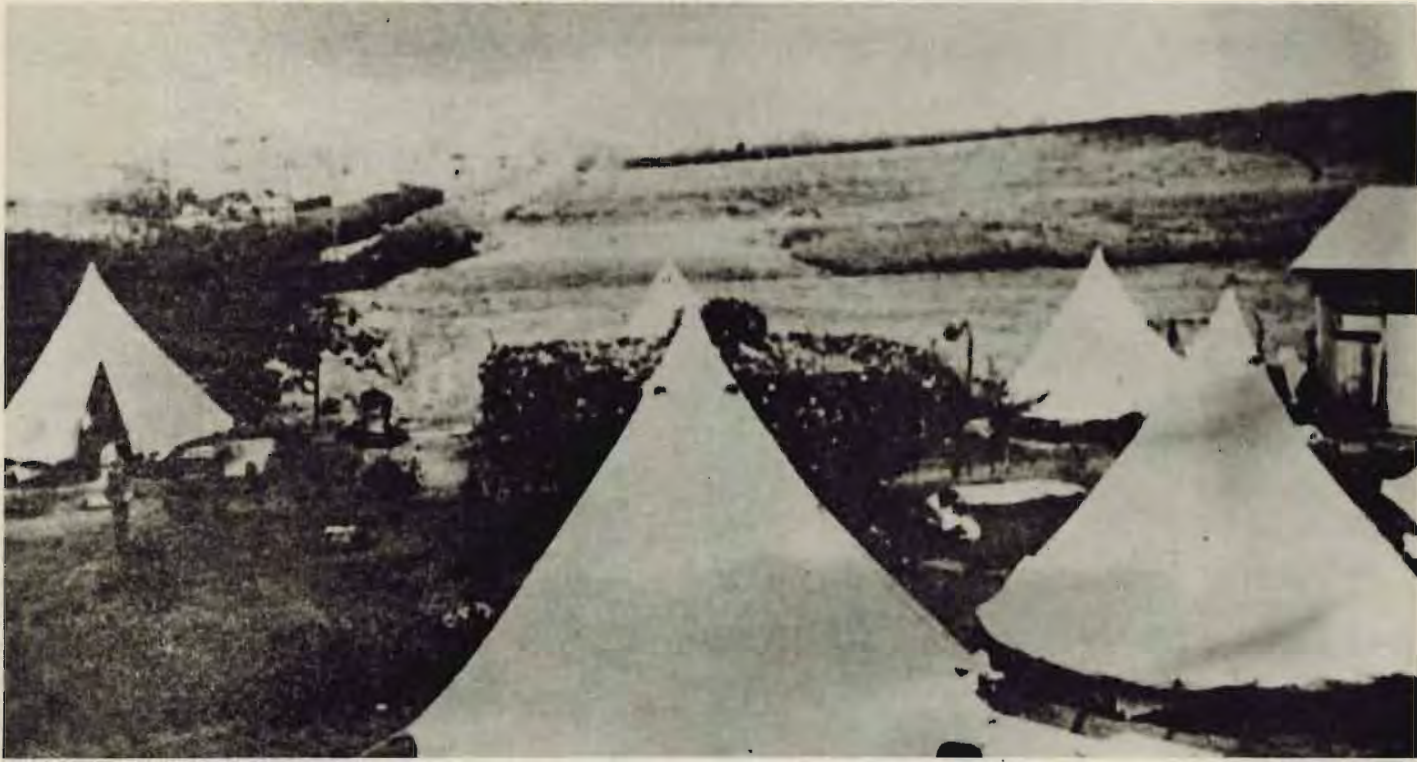
עשרה אהלים, 25 איש. הדיון על הדירות עבר אחת-שתיים. וכעבור שלושה שבועות: עשרה אהלים, 40 חברים (הפלוגה מעין-שמר חוזרת). הישיבה נמשכת שלוש שעות וללא תוצאות. אין מקום לגור! הישיבה התפזרה. באותו ערב יצאו 5 חברים, בריות תמימות שמעולם לא עסקו בכלכלה, וגרזינים בידיהם. כרתו אקליפטוסים בחשכת הליל. קיצור של דבר - אחרי הצהריים עמדו שתי סוכות מכוסות בענפי אקליפטוס ושאלת הדירות נפתרה בכי טוב. ובינתיים, שכללו את הסוכות. אחת הועמדה על רצפת בטון ישנה. מרפסת לה וחשמל מאיר לדייריה. (-)

בעבודה

... עם חזרת הפלוגה מעין-שמר השתנה המצב לרעה ואנו עומדים שוב במצב של חוסר עבודה גדול. ... חברותינו נכנסו לעבודה בכביש (ניפוץ חצץ) וכן נכנסו שני חברים לעבודה בסילול. השבוע יתחיל הבציר. יש לחץ מצד האיכרים להורדת השכר והעבודה נתקבלה בתנאים קשים.

11.9.37

ושוב מיסגרת שחורה בעיתון: נרצח יהודי; נהרגו שני פועלים בכרכור. חזרו הימים שעברו! קשה לתאר את הרגשת החברים. אולם בקראנו את "התשובות" המהירות עברה במוח של כל אחד המחשבה "סוף סוף ניתנה התשובה הנאותה". נשכחה העמדה של השנה שעברה, נמחקה ממלוננו המילה "הבלגה". האם השתנה משהו בהכרתנו או שמא זה כבר הניצוץ הראשון לעצמאות לאומית?

בראשית - היו אהלים

ווגורו בסוכה

צרות של דור

דירות על קבצים

ערבי נפצע באופן אנוש בצפון תל-אביב; ערבי נמצא הרוג ברחביה;
שני ערבים הרוגים על יד משק הפועלות בחדרה.

הכאלו הן החשובות שלנו??

בני אדם חפים מפשע הולכים לחומם בטביבה יהודית - ולפתע
מקבלים כדור בגב. לאן נגיע?....מה בצע בגבורה זו? או אולי יש ביישוב
היהודי המעוניינים ללבות את אש השנאה הלאומית עד למאורעות?

אחרי המאורעות האחרונים היו שעשו את החשבון: מה הרווחנו?
עצמאות כלכלית, הטפסת ירקות ממשקים עבריים, 100% עבודה עברית, נמל
תל-אביב... אוי ואבוי ל"רווחים" כאלה, שכרם עלה לנו בהפסד....
"עוד ניאחזן כזה ואבדנו".

עלינו לעשות חשבון ריאלי. הגברת ההסתה הלאומית והשנאה הלאומית בקרב
הערבים ובמידה יזועה גם ביישוב העברי היתה צעד גדול אחורנית בהתקרבות
ובהבנה מינימלית בינינו לבין שכנינו והגבלת המיפעל ההתיישבותי.
לכן, סיסמת ה"הבלגה" לא היתה בשבילנו סיטמה מוסרית סתמית - אלא
פוליטית ריאליה לגמרי. כוחה יפה גם היום!

(גיורא)

יום ראשון בטוריה

...אחרי כולם הולך אני למחסן לקחת טוריה. "טוריה" - שם נפוץ
בארץ עוד מקדמת דנא. החלוצים הראשונים, אף הם עסקו בה וסיפורים רבים
נכתבו אודותיה. גם מכיר אני רבים מהם - אבל לא בנסיבות של יום עבודה
בצירוף של מכסת תוצרת מבהילה.

"צריך להחחיל בעבודה", נשמע קול. נכנס הנך לשורה ומתחיל
בעידור בכוח ובמרץ רב. שלושה עצים כבר מאחוריך ונדמה שרק עתה יצאת
ממקלחת הגונה. להפסיק את העבודה - אסור. שאר החברים הספיקו כבר להפליג
לעמקי הפרדס. הנני ממשיך להכות על ימין ועל שמאל. נשימתי ממש נעצרת
והדרך לפני רבה. כולם סיימו כבר שורותיהם ומחכים לי. אני בשארית כוחותי
גומר את העץ האחרון ויושב. כוח אין לי. הידיים כואבות. מאחורי
רק 14 עצים - המיכסה: 70... האפשר כך להמשיך יום יום? הלא בצורה
כזו לא נחזיק מעמד. אבל הבורות מחכים... עכשיו צריך לעבוד!
סוף סוף עובר היום וברגלים כושלות ובמחשבות נוגות הנך נגרר לכביש, ששם
יאסוף אותנו האוטו.....

(אליהו)

ראש השנה

תוך היפוש דרך וחוסר מסורת בחגיגת חגים הגיעו ימי ראש השנה -
החג הראשון בחיינו המשותפים בקיבוץ. היו עדיין מקרים שחברים נסעו לבלות
את החג באותה המסורת המשפחתית-דתית בבית ההורים. על הקיבוץ היה למצוא
צורת ביטוי שתהלוט את השקפותינו, שתספק את החברים ושתמלא את החסר שבא
עם ניתוק הקשרים עם הוויי הבית.

היה צורך ליצוק תוכן חדש בכלים ישנים - ניטיון ראשון נעשה
הפעם ויש לאיין בסיפוק שהניטיון הצליח במידת מה...לא השגנו עדיין
הרבה. יש צורך בשיפור ובשיכלול למען הגיע לשלמות יותר ויותר גדולה.

(-)

עם בוא הגשם

...הולכים שלושה יחד, נושמים עמוק לרווייה את האויר הרענן ונדמה שאף השמיים הכחולים יפיעו עתה להפליא בעדינות גונם; ואף הפרדס הירוק, הרטוב מטל עד מוח עצמותיו, היבלית - קשת הלב...כולם, כל היקום סביב נושם עתה נשימה עמוקה... העולם נראה כולו כמחיין ואנו הולכים הלאה, הלאה... לעזאזל! שום דבר אינו יכול לצערנו... לנו אסור להתמסר לתפנוקים כאלה, למותרות... עתה נלך לפרדס כמו כל יום כדי להרוויח 17-20 גרוש. כל יום נחפור חריצים. 200 חריצים ביום. שקי זבל נישא. ריח זבל יעמוד באפינו וטעם זיעתנו בפינו. וכך - כל יום; כל היום... הנשימה נפסקת למראה היקום המתעורר סביבנו....

שוב אין אנו הולכים בצעד: אנו הולכים לפרדס, ממהרים. ב- 7 עלינו להתחיל והיום לאיטו מתבהר... רגשות החדווה מתחלפים עם כל צעד נוסף לרגש עצב - עתה מתחיל היום האפור.

לעזאזל! הכל עלינו לכבוש! את הצער, את המרירות, העליזות, רגשות האבל והחג. כל רגש עלינו להנוק באיבו פן יעלה ויגבר והיה לכוח אשר יפרוץ את מיסגרת חיינו העלובה, פן יאמר: "מה לי ולעבודה המפרכת, לרדיפה התמידית אחרי 20 הגרוש. תנו לפרוץ את הגדרות, לחיות את חיי הרגע, כי הימים יחלופו וכפי שהנני היום כבר לא אהיה לנצח".

הוי בן אדם! כבוש, כבוש את יאריך הסוערים. החזק במושכות כהוגן! אל תתן ליצר הרוטט כסוס פרא אל אשר יחפוץ. חובה, מציאות, חברה, תנועה, זכור!! עתה חבר קיבוץ במושבה!.....

כך, עם בוקר, אנו יורדים למיכרות הירק ולעת ערב חוזרים ועולים משם שחורים ועייפים. יום ירדוף יום, שבוע- שבוע, ובעמל יישרפו הנעורים. נלחם נא על נפש צעירותנו! אל נבזבז את מעט זמננו הפנוי רק למנוחה כדי לחדש כוחות עבור הפרדסן! נחיה עבור עצמנו. נחגבר על העייפות ונעצב חיים עשירי תוכן לבל יחלפו ימים וערבים בטרדות, דברי רוח והכלים, בחיטוטים נפשיים והחלבטויות, בכרסום עצמי ועצבנות.
(בני ר')

15.3.38

לגדוד "בדרך" בגרמניה

חזק אחים!

לא מאורע קטן הוא, שנוכל לצאת ידי חובתנו במליה יבשות בלבד. בחרדה רבה חכינו ל"עולם החדש" ול"חבר החדש מגרמניה", אשר יבוא אלינו ממרחקי הארצות. ידענו כבר את חבלי ההסתגלות של החברים לארץ ואנו עתידים שוב לעמוד בפני אותו חזון כביר של שיבת נער למולדת, יותר נכון, נער אשר בא להקים את מולדתו האמיתית.

לא גורל קל נפל בחלקנו - גורל העומדים לסתום במו גיוס את הפרץ בכדי שמי הזוהמה לא יציפו עוד את שארית הפליטה של התרבות האנושית. חזות קשה ידענו ויודעים אנו בארץ - בניין והרס משחקים בערבוביה. עם כל עולה חדש; עם כל חבר חדש למחנה העובד, למחנה היוצרים - תגבר חזית הבניין ותכריע את היד המהרסת וגם תלמד אותה לבנות. כך בא אלינו החבר החדש מארץ נכריה, שגם בה אין האידיליה שורה. עתה נגביר ונחיה את הקשר בינינו. חלקכם ותפקידכם שמור וקרובה השעה לבוא, שכולכם תעמדו הכן על אדמת הארץ בחור קיבוצנו - קיבוצכם.

חזק ואמץ!

(ב- 11 באפריל 1937). לפי "פנקס החברים" היו בראשון, בזמן ייסוד הקיבוץ, 30 חברים,

- בסוף 1938 היו כ- 76 חברים רשומים ב"פנקס החברים".
 - מתוך החברים הנ"ל נמצאים בחצור היום:

עדה חלמיש	אלי נדיב	רבקה גורן
עמנואל גורדון	יעקב אשל	גיורא בן-יהודה
לובקה סטרנין	מוטקה קצירי	אפרים הררי
אברהם קרני	ירדנה בר-אמוץ	אילנה בארי
יהודית פרוזי	ברמה חלמיש	דן אירקין
רחל בכר	עדה חלמיש	חנה רוזנברג
חיים מאירי	אליהו ארבל	צבי אטקין
פרומה קרני	אלה הררי	מרים נדיב
צביה זהר		

נפטרים:

בירו (אברהם בורודצקי)
 שאול קניגסברג
 ישראל פורטוגלי
 יעקב פרוינד (ידידי)

יוסקה רמות
 רחל סלע
 בני רוזנברג

(מתוך "עיתון פנימי" 6.11.37)

...ועתה, זה לי חצי שנה בקיבוץ, ועוד לא התיאשתי, אדרבה, הרבה דברים קיבלו אצלי חוקף יותר. נוכחתי עד כמה חיי קיבוץ עולים על חיי בודד; עד כמה רב המרחק בין בודד לקיבוצניק בכל. ועד כמה חיי בודד הם מחוסרי תוכן - כי יותר משאיפה לנוחיות ולהתברגנות - איך לו, נוכחתי גם, שכל הערכותיך (הערה: זה קטע מתוך "מכתב") על ניצול, חשדנות, אי-שיויון וכו' - מנופח. אמנם, לא אתעלם מכמה תופעות שליליות... אך לא אעשה מזה כלל.

...עוד קיימת אצלנו חסיסת נער, שובבות נעורים מהולה ברצון לעצמאות, לשיוויון מוחלט, לביטול הקניין הפרטי עד אפס, ליצירת משהו אשר יהיה שונה משאר הקיבוצים. ומפני כך מדברים על "ספציפיות" ולא רוצים ללמוד מקיבוצים אחרים... (צבי)

זיבול:

זיבול! זיבול! זיבול! מצלצלת המילה במוחי. אולם, מי חכם ויבין את חוכמה. אני לא. זו לי הפעם הראשונה בעבודה זו. קשה, קל - מי יודע?

גלין, גלין, גלין!
 צריך להתחיל לעבוד. "נו, מיכה, נראה מה כוונתך?" ממלמל אני לעצמי. ארבעה נכנסים לבור ומתחילים למלא את השקים: שני סלים גדולים לכל שק. והזבל רטוב. ממש מים נוזלים ממנו. וסרחון!!! ואח כל זה אני צריך לשאת על גבי??

"לא!" מחליט אני! זה לא יתכן!
 "כן", אמר קול אחר. אתה תישא את זה. חתרגל!
 "סל אחד, סל אחד!", נשמעים קולות מבין המועלים. "הזבל רטוב - מי אפשר לשאת שני סלים...."
 "להתחיל לעבוד", צועק המנהל שלנו והמשגיח עוזר על ידו.
 "בושה (ובידיש) בחיי, כיהודי! צריך להתבייש בפני השחורים (הערבים) העובדים על ידכם".
 שק על הגב ובצעדים מהירים, אנו הולכים אל בין העצים לשטח המרדס המיועד לזיבול.
 "בואו הנה! בואו!" נשמע ממרחק קולו של המשגיח.... אך קשב לזבל....
 "..... יש להפסיק את העבודה", צועק אני, "אי אפשר כך - אני רטוב וכולי מריח כאילו נמלתי לבור שופכיץ!"
 "שתוק! אתה רואה להפסיק, תפסיק! אנחנו נעבוד ואתה, קיבוצניק, לך הביחה - הזוכל מחכה לך כבר שם."
 אני מנסה לענות משהו, אולם קולו של המשגיח גובר על קולי:
 "בואו הנה!! בואו!!!" נשמע קולו מקרוב מאוד; ובכך הגענו סוף סוף. השק נופל מהגב. וכך נמשכת העבודה, הלוך וחזור: מהבור לפרדס ומהפרדס לבור.

15.45: שורה של 15 פועלים כפופי קומה, שקים על הגב, צועדים בקצב איטי. אין כוח. הגב כואב מאד. הכל רטוב ונודף. עוד רבע שעה, וכמה היא ארוכה - כאורך הגלות. לפי חשבוני - עוד 3 פעמים ללכת!
 "בואו הנה!! בואו!!!" נשמע קולו של המשגיח.

(מיכאל)

בתום שנתיים בראשון

מחוך "משעולים" תרצ"ט (1939)

.... יש ברצוני לראות את תמונת החברה שלנו, חופשית כבר מעול כל דאגה משקית קטנונית... חברה קיבוצית המפתחת את משקה - לא לאור צווים של שוק ומחיר, אלא מחוך החשבות בצרכיה היא. משק של אנשים ודשאים רחבי ידיים של גינות נוי מרהיבות עיין. חברה בה הכל נתון, הכל ניתן להשגה, בה אין גבול ליכולת, לאפשרויות - לגוני גונים של חדוות חיים.

זאת היא תמונת החברה מעבר ליצירתנו המשקית של היום - מעבר להאבקותנו החברתית החריפה במישטר הסובב אותנו; מעבר לעמידתנו כשומרי חומות בפנים החברה הקיבוצית.

.... לא ניתן לנו לבנות בשקט את החברה הקיבוצית. לא ניתן לנו לטפחה ולהוסיף לה נדבך אחרי נדבך; לשכללה ללא גבול בסערת ימים אלה. הננו מצווים לבנותה כשחברים רבים מחוץ לבית; כשלילות השמירה אינם מאפשרים שיחה; כשטרדות הזמן אינן מאפשרות להתפנות לשיחת רעים מעמיקה. ועל אף כל זאת - אנו יוצרים אותה - אנו צועדים קדימה....
 (ליובקה)

*** עם טיכום התקופה ועם חשבון הנפש היום מוכרת אני לציין, שצדקו אלה שאמרו שבכדי ללכת להתישבות - יש צורך קודם להיות במושבה. בכדי להכיר את מלחמת הקיום של הפועל, את חייו במושבה וחי ציבור הפועלים בכלל.

הכרנו את טיב המלחמה הפוליטית בקרב פועלי המושבה; רכשנו אוהדים; כבשנו עמדות עבודה בכל פינה ופינה. עבר זמן מה - התנסינו. היו לנו תקופות שונות: תקופות של חוסר עבודה, של עבודה שמכסה (רק) את ההוצאות ותקופות של עבודה מלאה....

עם היותנו במושבה שנה ומחצה - אצה ההצעה של פלוגה קטנה לגליל.... עברה תקופה קצרה ורעיון הפלוגה התגשם. חמשת חברינו יצאו לבית-גן לעבד את אדמות הגליל.

הפלוגה בבית-גן, בסללה לה דרך - נתקלה בקשיים, בשנאה ישובית ומפלגתית. כבר בצעדינו הראשונים הועמדנו בפני היאבקות קשה בגליל. נדע ללחום ולתבוע את זכותנו, נדע גם להוכיח בעובדות ומעשים את צדק דרכנו.....

(בוניו)

*** כל 30 העליות (על הקרקע) בשנתיים אלה מעמידות לרשות הקיבוצים ניסיון רב באירגון העליה עצמה ובהתחלת יצירת משק בתנאים קשים. ביחוד מאלפת פרשת עליית קיבוץ ב' (אילון). העובדה, שאחרי שלוש שנים להיותם במושבה חסרים הם אנשים המוכשרים לנהל ענפים חקלאיים והעובדה, שהלק גדול מחברי הקיבוץ (ובעיקר - בחורות) לא קיבלו הכשרה הגנתית מספקת - חובעת חשומת לב רצינית והוצאת מסקנות.

והמסקנה עבורנו היא: התכוננות רצינית לניהול ענפי משק ומלאכה והכשרה הגנתית רחבה.

א. בחקלאות יש לנו חברים רבים בעלי בסיס ידיעות רחב, אשר צריכים רק לעבור ביחסם למקצועם - מיחס של תלמיד בית ספר ליחס של מנהל ענף במשק....

ב. ידוע, שעלינו להקים קבוצת בניין..... חסרים לנו עוד כמה בעלי מקצוע במשק החקלאי - וביחוד בפינה נידחת אי-אפשר בלעדס כגון, נפח, רצען....

ג. ובשטח ההגנה - רבה ההזנחה ויש לתבוע מו' הביטחון שתגולל פעם בפני ה קיבוץ את פרשת הלימוד ודרכי פעולתה.... על כל חבר להרגיש את עצמו כמגוייס יום-יום. עלינו לדעת, שהקיבוץ מתכונן באופן רציני ושיטתי לעליה (על הקרקע).... אל נחכה עד שיבוא ההכרח ויוכיח לנו, שגם בחורות יכו לוח להשתמש כהוגן בנשק. אל יבוא ההכרח להוכיח לנו שחבר זה או אחר ממלא את תפקידו באחריות. נקדים את ההכרח באמונתנו באנשים, שהיא פורה ומשתלמת - מאשר הזילזול בהם. נחסוך זמן יקר ונחשל את החברים ואת הקיבוץ.

(בני ר')

הרהורים

....אנו יודעים להתלהב לקראת הגליל, אבל, האם יודעים אנו גם ליצור חיים יציבים ולהתבסס מכל הבחינות?ברור, שהשאיפה לגליל היא בשבילנו אידיאל - ואולם, לאחר האפקטים החזקים שוב נראה את עצמנו בתוך עול התפקידים היומיומיים. אנו מוכרחים ללמוד להעריך

את חיינו היומיומיים כשלעצמם ולהעלותם לדרגה חרבותית גבוהה.....

האם היום רופא כל אחד מחברינו את דרכנו כדרך הבטוחה והיחידה
שלו? האם כל אחד מאיתנו ניתק את קשריו עם העולם הבורגני מבלי להשאיר
מאחוריו דלת פתוחה? פרט שנשארה לו עוד ברירה (ברירה, שפירושה הסתלקות
ממלחמה מעמדית), לא יכולה להיווצר אצלו הרגשת פרוליתר.

אכן, יציאה לקיבוץ דורשת מאמץ חלוצי. אילו כל החברים היו
עושים את המאמץ ומנתקים לגמרי את הקשרים עם העולם הבורגני ואילו היו
בוחרים בביטוחה בדרך האחת - דרך הפועל - היה לכולם מובן מאליו, שהעבודה
אינה כלל עשוייה לשעשע את העובד, אלא שזוהי מלחמת הקיום.

....וכך, נובע דבר מתוך דבר: אם אנו פועלים, הרי עלינו
למצוא צורת מלחמה רציונלית ביותר. כך הגענו לקיבוץ. כאן - שאלות
חדשות, שאלות חברה שהן למעשה משתלבות עם תפקידנו הפוליטי.

....כולנו פרי המישור הקפיטליסטי ותכונות רבות נשארו לנו
ועלינו ללחום בהן. נלמד לוותר על קצת מאנוכיות מופרזת, על גאווה. ואין
לכנות זאת שבירת העצמאות, (הגדרה ששמעתי פעם מפי אחד מחברינו), אלא
זהו חינוך עצמי.

חברים מתמרמרים לפעמים ומגיעים לידי סיכום: "הקיבוץ הוא
בשביל האדם ולא להיפך. אם אדם אינו מוצא בו את סיפוקו ופיתרונו - לשם
מה יהיה בו?"

אולי כשישנם אידיאלים....? מהו, בעצם, "אידיאל"? הריהו רק
נשק במלחמה ולא מטרה. נכון, שקיבוץ הוא בשביל האדם אולם, אותם אנשים
עצמם צריכים לבנות את הקיבוץ....אולם, אותם אנשים הבונים ואפילו
מקריבים עצמם - דרוש שתהיה להם הכרה שכדאי להקריב.

(אלה)

*** הנגריה עובדת במלוא הקיטור - אחרי רהיטי המטבח והקומונה,
יש תור ארוך של עבודות המחכות לביצוע.

הסיגנון והתוכן

לא פעם יקרה וישמעו דברים מאד מעליבים וקשים כלפי חבר קיבוץ.
הוא יוכתר בתוארים טלה, שבחברה הסובבת רואים אותם כעלבון ללא נשוא.
ובאותה שיחה תתפלא כיצד אותם אנשים - העולב, הנעלב והחברה גם יחד
ימשיכו בדיון, ישוחחו וגם יגיעו למסקנה משותפת.

"מה יש כאן?" ישאל המאיץ באופן שטחי מלמעלה. "היש מצח נחושה
לאנשים האלה, האין בהם כל הרגשת גאווה עצמית או האם סיגנון כזה הוא
סיגנונם התמידי ואין להם אחר?"

אכן, לא כך הדבר. קיים אצלנו, במיקרים רבים, תהום גדול לביין
היחסים והתסיסה וביין ביטויים הפורמלי. חריפות הביטוי ממוזגת אצלנו עם
עמקות המהות - התואר העקצני מלווה בהערכה יותר עמוקה של האדם אליו
מכוונים הדברים. אינני חושב שכך יאה בכל המיקרים. אבל אבחר כבר בזאת
מאשר נימוסיות הסיגנון, שמאחוריה יצועף תוכן של ביטול ואי-הערכת
(האדם) השני.

זוהי, בכלל, אחת מתכונותיה המיוחדות של החברה הקיבוצית, שאין
לה היכולת לתת ביטוי פורמלי מקיף לתוכנה ומהותה. לרוב הוא מפגד אחרי
עצם הדברים.....

(ליובקה)

מפעל העצים להטקה

בשמירה בפרדס

במטבח

*** בשיחות קיבוץ ובויכוחים נשואות בפנינו המילית: מהפכנות, מלחמת מעמדות, סוציאליזם. שטף ביקורתנו עובר על הכל ועל כולט; גואה ועובר את גדות שפתינו. אך מילים אלה חובעות פעולה; מלחמה ללא חת באיכרים וברביזוניזם; דורשות חינוך מעמדי, סוציאליסטי של איבוד הפועלים.

כיצד להביך את המהפכנות העיונית; את ההבנה וההכרה הפוליטית, נשיאת התואר הרם "חלוץ, פועל" - עם אי הרצון למילונא תפקידים בקיבוץ ובמוסקבה, ונימוקים של חוסר התלהבות ויכולת?

על ידינו ניבנים צריפיה של הרבזיוניסטים. חברינו חוזרים מהעיר מזועזעים בראותם את החולצות החומות המציפות את חוצות העיר.

אך אנו נשארנו כפי שהיינו. עובדים, משוחחים, ממשיכים בצריחות איומות במיקלחת, בערב קולטים צלילי מוזיקה מעבר לים, מעיינים בספר ומעבירים הלאה שיחות קיבוץ. החיים זורמים. עם כניסתך לחצר המחנה אופפת אותך אשלייה היוצרת אווירה מיוחדת במינה.... טוב! שיצרתו במיקלחת עד שיתר גרונם. אולם, שתקום "פלוגת הפועל" (פלוגת ביטחון של ההסתדרות) ראוייה לשמה וחפקידה - תהיה פלוגת הקיבוץ למופת....

אמרנו: "אנו נשמור על צעירותנו". איך? בצעקות במיקלחת וטיפוח הדדי חדרים? אל תביא הפעולה ההשתלמותית והקריאה העצמית להסתפקות ושביעות רצון מושרת.....

(בני ר')

מ"גליונות הקיבוץ" 4.3.38		***
הספריה מונה עתה למעלה מ- 1000 ספרים:		
400	עברית	
500	גרמנית	
100	אנגלית	
החל מהחודש ירכש מדי חודש ספר חדש.		

*** לא פעם אני מהרהרת: "איזו שטות היא לשאוף להיות פועלים." הן רבים מאיתנו יכלו להמשיך בלימודים ובהם למצוא סיפוק, לו אפשר היה לאהוב את העבודה, לו אפשר היה ליהנות כשהגוף עייף ואינו מסוגל לכל דבר והרגשת רעננות וצעירות נעלמת כאילו שלא היתה מעולם, אי-אפשר להיות לשיעורך, ואותו חלק החיים היקר והיפה לדחוק לעתים יותר טובות.

אנו חייבים להאיר את העבודה כי אין לנו מנוס ממנה. לפעמים תוקף אותי רעד כשאני חושבת שחיי לא ישתנו. היום ומחר ניצבים לנגד עיני ולפתע אראה שנצורי חלפו!

אדע - הסיכום הכללי הוא נהדר, המטרה היא גדולה. אך השאלה היא איך להחדיר הרגשה זו לחיי יום-יום... ההכרה בגודל יעודנו לא מספיקה. צריך לאהוב את החברה כדי להביך מפעלה ויעודה ואז קל יותר למצוא את הקשר לחברה.... (-)

***... חיינו עמוסים כפייה על כל צעד ושעל. יש ואחה עוצר את נשימתך מתוך הרגשת אימה, שמן ההכרה להתקל בכל צעד במישהו; שעל כל דבר יש ליטול רשות; על הכל צריך לענות, את הכל לפרק ולהסביר.

נתקל אתה בצורך קטן וטיפשי והנה עליך לחרוג מד' אמותיך ולפנות לקומונה, לסידור עבודה, לגזבר. מתחילה המלחמה הפנימית: קשה לפנות ולבקש - להיות תמיד במצב של הזדקקות. אתה רגיל ליטול את אשר ברצונך, לעשות לפי רוחך. והנה, כאן עליך לפנות בכל למישהו, לצפות בכל דבר קטן-ערך להבנתו של חברך.

בטוחני כי רבים ישחוממו לדברי... ויזדרזו לטעון: "הבלים! וכי שכחת את החקופה שבה את חיה? השקיפי אל ה"חוץ" וראי מה פירוש כפיה "שם". הרי "שם" נחנקת אף המחשבה העצמית הסוטה סטייה כלשהי מדעת הקבל!".

ידעתי גם ידעתי. כאשר צר לי פה... אינני מביטה ל"שם".... את ה"שם" פסלתי ושנאתי. "שם" משטר שלא בחרתי בו... אתה שונא את הכופים... הדכאון "שם" הוא כוח היוצר ברוחך את ההתנגדות ואת הזעם המהפכני.

וכאן - הרי הכל שונה!!... הכפיה היא פרי הוולטות החברה שבה אתה חי - כלומר - גם פרי החלטותיך אתה. כאן איך לחברים רצון לכפות או לדכא. הלא פשוט ממלאים בנאמנות את התפקיד. הם שומרים על עקרונות החברה. ואם אתה נתקל בהם אין זה אשמתם. אין זה ליקוי של פלוני אלמוני. גם אחרים במקומם ינהגו ונהגו כך.

(יש) להאמין ולתח לכל חבר קצת יותר חופש תנועה מבלי ללוותו בעיניים חשדניות - או לפחות, - שואלות - על כל צעד ושעל.

דומני שאיני יחידה בהרגשות אלה. ואם אמנם רבים מחוכנו חשים כך - שמא תשחנה האטמוספירה.

(רות)

*** קמה תנועה בקיבוץ לשינוי השמות לשמות עבריים.

(מתוך העלון "שנתיים")

על פעולתנו הפוליטית

.... עם כניסתנו למושבה הוטלו תפקידים עצומים עלינו, אשר לא ידענו.... המושבה היחה בשבילנו התחנה אל חזית ההכרה המעמדית שלנו ולהחדרת רעיון אירגון מעמד הפועלים החיזוקו בפני החקפות הכוחות המתנקשים בקיומו.

.... השם "השומר הצעיר" היה די מפורסט במושבה. זה הקשה עלינו מתוך הקושי לשמור על השם הטוב הזה.... עדיין היינו צעירים ובלתי מנוסים בפעולה פוליטית. (ונוסף על כך) הדרך הפוליטית של הקיבוץ הארצי עדיין לא היחה די ברורה לנו. נעמדנו בפני עובדת ההכרח לפעול.... החלטנו ליאור לנו את השקפתנו חוך המציאות ולא לקבל את הדרך של הקיבוץ הארצי כצו מעל.

קיבוץ "עין הקורא" (שאת מקומו ירשנו במושבה) השקיע בראשון המון כוחות.... (ופעולתם) חיזקה את הקשרים בין ציבור הפועלים והקיבוץ. באנו אחריהם, חלשים וצעירים בפעולה ומחוסרי נשק השפעה.

זכורני עדיין הקשיים המיוחדים, אשר היו לי בחדירה לו' התרבות במושבה. קבלת הפנים היחה מתוך גיחוך: "הנה גם זה, בעל

המכנסים הקצרים, ישב בינינו המגוהאים? " הרגשתי את עצמי כאילו נשלחתי על ידי הקיבוץ לחזית אשר אין בה כלום לשנות... פחדתי להתערב בענייניהם, אשר עדיין לא היו העניינים שלי.....

למרות היותי רצוף לאחר יום של עבודה בטוריה התכוננתי לישיבות מתוך הערכה יוצאת מהכלל את התפקיד... והנה - כאשר באתי לישיבות ראיתי שהתוכניות שלי לגמרי מיותרות... ו' התרבות במושבה תלויה במרמזית, אשר אוסרת כל עבודה תרבותית אשר היא לא לפי הקו של מפא"י... לא קובע התוכן (של הפעולה) כי זה - האפשרות הכספית.

...רק כעבור חודשיים התחלתי בפעולת הסברה מעשית שהנחילה לי רגעי עידוד ואכזבה... תמיד נפגשתי בהתנגדות (באירגון חוגים שונים). ראיתי שחינוך כזה לא יתן בידי הציבור נשק מלחמתי פועלי. מול השאננות שלנו ראיתי את חזית הפרדסנים, המעוניינים לשבור אותנו (איבור הפועלים), ואנו כה חלשים.

חשבתי: על קיבוצנו לקחת את עול הפעולה בידינו... ..

בחזית העבודה: במשך שנתיים אלה להיותנו במושבה לא פסקו נסיונות התנקשות בשכר העבודה... היינו כמעט היחידים שהחזקנו מעמד ושמרנו על (רמת) שכר העבודה. במלחמה על שכר זה החזקנו מעמד כלהזמן והיינו למופת לציבור הפועלים במושבה. ידענו מה זאת אומרת נסיגה ביסודות האלמנטריים של פועל מאורגן.

...עתה, שהתחילה המלחמה לחתימת חוזי עבודה - לחמנו לזאת בנאמנות. מקיבוץ צעיר, אשר בהתחלה היה תלוש מענייניו של הפועל במושבה - הפכנו לכוה קובע, יוזם ומכריע בחזית המלחמה לעבודה ושכר. כיום עלינו משלושה פעילים במושבה ללמעלה מעשרה. חדרנו לכל פינות הפועל וענייניו: במועצת הפועלים, באירגון הפועל החקלאי, באיגוד המקצועי - עד ללישכת העבודה - בכל הוועדות ובכל העדות... למדנו במשך הזמן מה כוחו של המתקש באירגונו של הפועל, למדנו את טיבם של הפרדסנים. ידענו שיש להעמיד כוח מול כוח למען לא ניסוג מעמדותינו. טוב שבאנו הנה. שנים אלה, אשר בהם נהיה במושבה, יגבירו את יסוד הרגשת הסולידריות שלנו על כלל מעמד הפועלים. נהא גם דרוכים מול הסכנות הצפויות למעמד הפועלים בחזית המושבה.

(אריה)

*** אני בעד חקציב כלכלה לא גבוה. אני בעד קימוצים וקיצוצים, אני בעד שמירה על החקציב - ובכלל, אני בעד סדר ומשטר. ואולם, אני אומר, שמירה ולו קפדנית חייבת להיות אנושית וחייבת להתחשב בחולשות האנוש שלנו. שכן, דווקא סיפוקן של תאוותינו הקטנות מוסיף הרבה טעם ועניין בחיינו.

...כלפי מה מכונים הדברים? כלפי מעשים בכל יום. הנה, למשל, עובר אני במטבח, אם לאחר יום של עבודה יגעה או אם בשעה אחרת כשמצב רוחי עכור כמים בכיור ואני זקוק לעידוד. או להיפך - כשמצב רוחי מרומם ונפשי תובעת משהו ממשי מהעולם הזה. ובאותה שעה מסגנים קציצות במיטבח (אמנם, ספק קציצות, ספק לביבות לחם), אך בכל זאת ריחן עולה באפי, מרחיב נזירי ומעורר אסוציאציות של אכילה. אז, באופן טבעי וגלי כוונות רעות אני נוטל קציצה חומה - ומתעודד... ואולם, יש והנערה אשר על הכיריים נזכרת לפתע באידיאל הגדול של סדר ומישטר. אז ידי מושבת אחר בחרפה רבה ואני מתחמק מהמטבח כשאזני אדומות ואחרי רודפות המילים: "אחריות... כך אי אפשר... מה יהיה אם כל אחד..."

...לפנינו שחי חפישות קיבוציות:

הפורמליסט, התופש את החוק ולא יורד לרוחו, אומר: "הקציצה נוצרת להיות מנה. אם תאכל - תחסר מנה. ואם כולם יעשו כמותך - לא תהיינה בכלל מנות. ובלי מנות.... כך אי אפשר!"

ואיש הקיבוץ התופש את החוקים כחוקי חיים וחודר לרוחם ולמגמתם - אומר: "הקציצה נוצרת להיאכל, ואם כולם יעשו כמוני, אמנם, מנות לא תהיינה אבל הקציצות ממילא תגענה לקיבות".

.... אם יש ומשתלבים התנאים כך, שחלק גדול מהקיבוץ נמצא יחד והוא במצב רוח מרומם - מתבקשות העובדות - להעלותן ולהביאן ולו גם בהצות הלילה. אין לך דבר מעודד ומחזק יגע עמל מאשר תיקון הצות זה.... ומכאן המסקנה: חשבון, אך לא קטנוני. קציצה יותר או קציצה פחות - אין זה קובע. העיקר - מצב רוחם של החברים....
(בני ר')

מפעלים משקיים שהיו קיימים ב- 1938

משתלת נוי	גן ירק	לול
מפעל עצים להסקה	מתפרה	מכוורת
מאפיה	שפניה	מכבסת חוץ
נגרייה		

(מתוך החוברת "שנתיים")

.....אנסה לספר לך קצת על הנעשה אצלנו. המושג "חיי קיבוץ" עדיין די מעורפל בעיני. יותר נכון: אינני מוצאת את הלבוש היחיד כדי להלבישו, כדי להצביע עליו ולאמר - זהו! ...מדי פעם נגלים לפניך דברים וכשרונות חדשים. הרי אז, שאיפתך לאדם בתוך החברה המושלמת הולכת ולובשת עור וגידים. אין לך למצוא תכונות שונות באדם יחיד אשר יקח את לבך שבי - אלא יש לאחד ולצרף חתיכות אופי שונות.... והרי לפניך המיגדל הרם והנישא של החברה העתידה. הרי בלי גוונים שונים לא ניתן לך לחבר קרש לקרש. וכזה גם גורלה של החברה הקיבוצית.

ואז בלמדך במקצת את תכונתם של האנשים יש באפשרותך לדעת מתי להעדיף בגישה ואיפה להחמיר. ממילא מתגבשת לך, בהמשך הזמן, חברה בעלת סיגנון מסויים ואחיד.... עוד מושרשות בנו תכונות אמיתיות של נוער, החוסס עדיין ואינו מסוגל עוד לנוח ולשקוט בד' אמותיו של החצר. צריך לראות, לבקר וללמוד. זאת היא ההרגשה שממלאה את רוב החברים. אולם, מאחר שאתה כבר צמוד למקום ורתוק בעבותות של אחריות למשק הזעיר שלנו.... הרי שוב אינך חופשי לנפשך.

ההיאבקות הפנימית מציפה אותך עד הרגע בו מכריע ההגיון הקר וגודר: כאן מקומך. אוליפעס יעלה בידך לזכות באיזו שהי הפלגה - אולם, חזון למועד....

(רחל פ' - סלע)

משאלות חברתנו

.....החבר בקיבוץ הצעיר, שהנהו בראשית דרכו לא יודע להשקיף באופן אובייקטיבי על חיי החברה. הוא תמיד, ובכל המסיבות - מחפש את עצמו, רוצה לראות את עצמו בתוך המיפעל הקיבוצי. לא תמיד יודע הוא להעריך בצורה אובייקטיבית את הקשיים והלבטים בהם נמצאת חברה צעירה. אין הוא מתחשב בהגיון והכרה. היבר הקובע בשבילו זו האמת שבנפשו הוא; הסבל והמאויים הפנימיים שלו.....בשביל אותו פרט זו היא אמת המידה ואין אחרת.....

דווקא בקיבוץ אנו עדים לקונפליקט הזה, שבין חיי הפרט והחברה. הננו שואפים לחיי חברה, שבה יהיה לכל אחד עולם פנימי משלו. אך יחד עם זאת יש לגבש אישיות העושה את הכל כדי להגביר ולחזק את החברה שלו.

....רבים מאיתנו אוהבים להתבודד.....יש בדידות אצילית, שקשה להגשימה בקיבוץ. מידה אצילית היא היכולת להיות עם עצמך, להתרכז מסביב לספר וערכי מחשבה, להרגיש מעם בשירה ויופי של שעת דמדומים..... בדידות זו מעשירה את חיי הפרט והחברה.

אולם, יש גם בדידות הורסת, קידוש הבדידות, שהיא בריחה מהחיים, פריקה עול.....האדם מטבעו הוא יצור חברתי ורק בחברה עשוי הוא לפתח את כשרונותיו. בזה כוחו של הקיבוץ. נוכח השפלת כבודו של האדם בעולם כולו - מופיע הקיבוץ כמגן על ערכי חיים ואידיאה.....

....רק אמונה גדולה בחזון - היא אשר תאיר לנו בחשכת הימים האלה. דרוש לנו דמיון יוצר, שיגולל לפנינו את תמונת העתיד לפי השקפתנו.....

(אברהם כ"י)

(מתוך "שנתיים")

***....אמצעי ביטוי מובהק לכל קיבוץ משמשת השיחה. בקיבוץ האורגני אין השיחה "פרלמנט" המאשר או דוחה הצעות סידוריות - כי אם מיסגרת למחשבת הקולקטיב ולדיון גלוי בשאלותיו. בשטח זה אנו רחוקים מהאורגניות השומרית. נושאים המעסיקים כל אחד ואחד - שיחת הקיבוץ עוברת עליהם בשתיקה. מדי פעם בפעם תוכל לשמוע דיון בדברים האלה בדרך לעבודה או במקומות אחרים. אך במקום הראוי, בשיחה, אין מעלים אותם אלא לעתים רחוקות.

תרבות ביחסי חבריה אינה מתבטאת בהחלקה שמתית על הכאוב והטעון תיקון - כי אם בהעלותו לדיון והכרעה משותפת. אם נמנע להבא מלתח ביטוי לאותם דברים, נענש על כך בליקויים חברתיים אשר בעתיד יקשה עלינו לחקנם. (ידידי)

(מתוך סיכום כלכלי)

....בד בבד עם התפתחותנו המשקית לא שכחנו שבסיסנו - העבודה השכירה (הערה: של חברי הקיבוץ במושבה). חברים נכנסו לטקציות הבניין השונות והמאמצים להשגת עבודה קבועה לא פסקו.....הגיע הקיץ השני להיותנו במושבה אך עתה היינו יותר איתנים, יותר מוכנים. קיץ זה כבר הוכיח לנו שאנו צועדים לקראת יציבות כלכלית.

גבר הסיור הערבי והעבודה העברית השתלטה במושבה. הדרישה לפועל היהודי גברה ומכל צד החלו מונים אלינו (לקיבוץ ג'): "אם כבר עבודה עברית - אז כדאי גם פועלים טובים". אולם לא הוכינו בסנוורים ולרבים מהפרדסנים הראינו את הכתובת לקבלת ידיים עובדות: לשכת העבודה.

התקשרנו בחוזה לעיבוד פרדס בן 112 דונם. בתנאי החוזה סופקו דרישותינו השונות - וביניהן - שכר שווה לפועל ולפועלת. כיום אנו מעבדים שטח של 320 ד' פרדס כעובדים קבועים.

....אולם, אין ההתבססות מסנוורת את עינינו. אין אנו רודפים אחרי חיים נוחים במושבה. אנו חדורי רצון עז לניצול הכוחות האפונים בנו על רקע של משק חקלאי. יש לנו בעלי מקצוע בכל שטחי החקלאות ובמקצועות חרושת ותעשייה. כך אנו מהווים גוף בעל יכולת וכישרון - מעשה רב. מתוך הכרה כזו בכוחותינו....אנו מעמידים את עצמנו מוכנים לכל כיבוש והעפלה. (ברמה)

23.5.38 מתוך "גליונות הקיבוץ"

בפעולתנו הפוליטית:

משמרות: מועצת הפועלים החליטה... על משמרות הסובבות בבתי הפרדסנים בדרישה לעבודה - כאחת הדרכים להקלת חוסר העבודה השורר במושבה. המישמרות אינן משפיעות בהרבה ואינן מרככות את קשי עורף הפרדסנים המתנכרים. ישנו הכרח לנקוט בשיטה יותר תקיפה ומלחמתית. חברי הקיבוץ משתתפים בקביעות במישמרות אלה ומהווים את החלק הפעיל והער בתוכן....

....כל אשר רוצה בחופש וצדק עליו להיות מוכן לכל ויתור וקרבת. (תהיה זו טעות אם מיששו יחשוב שכוונתי להפוך את הקיבוץ למחנה עבודה.)

האדם אשר עליו מוסלים תפקידים כה כבדים - הוא אדם יקר לנו; לעת עתה אנו לא מהווים רבבות....הוא מוכרח להיות ער לכל המתרחש מסביבו, הוא מוכרח להרגיש את דופק התנועה ולבחון תמיד את השקפותיו. האדם צריך להרגיש שמחת חיים והנאה חרבותית.

צורת החיים אשר בה אנו בחרנו יכולה למלא הרבה ממאווינו כי כבר כיום מגשים הקיבוץ עקרונות של החברה העתידה לבוא.

....אומר חבר: "להאמין ולתת לכל חבר יותר חופש תנועה". לדעתי, סותרים הדברים את המציאות הקיבוצית. יש חופש בקיבוצנו והוא רב יותר מאשר בקיבוצים אחרים. ולא רק זאת, אלא, שמתחשבים עם הערכים המיוחדים של החברים.

מידה טובה אחת כדאי שיהיה קניינו של כל חבר והוא - תמיד לדעת ולהרגיש את גבול דרישותיו וצרכיו. להיות זהיר בשימוש הזמן שלנו כי הוא זמן של כל חבר - וגם רשותו של כל חבר ליהנות ממנו. אנו מבזבזים רכוש יקר לכולנו לדברים קלי ערך.

....נעשה כולנו את המאמץ הזה. נגדש את הקטנוניות מתוך כוונתנו

נשנה את האווירה, נדע שעקרונותינו הם ערכי חיים המתגשמים יום יום.
ייתכן שייעשה הדבר אצל רבים מתוך כאב וויתור. אולם, מה אלה לעומת
סבל אחינו בגולה אשר גורלם יום יום ניצב לעינינו. אין זה (טחם) פרזה,
אך בטוח אני, שיכולנו להפוך את הימים המתבזבזים לסכומים ולהושיע
במידת מה להורי חברינו הנאבקים בגולה.....

.... עודנו נאבקים סביב שאלות רבות, דחישה מופרזת לחופש, יחס
לקומונה כללית, שאלת העיסוק והמקלות המשותפת.....

(שאל)

16.11.38 (מתוך "גליונות הקיבוץ")

יצאה פלוגת עבודה ראשונה לגליל (לבית גן).
עם השמחה הרבה וההתלהבות שמלא אותנו מעשה זה,
אין להתעלם... מהקשיים הרבים אשר בהם יתקל
הקיבוץ....

16.12.38 (מתוך "גליונות הקיבוץ")

והנה כיום הגענו למצב כזה, שחסרות ידיים
עובדות ועלינו לדעת: אם לא יוכל ציבור הפועלים
בראשון למלא את דרישות הקטיף - ישמש הדבר פתח
לכניסת העבודה הערבית והעבודה הזולה - בחזרה.....

(מתוך "שנתיים")

בליל סגריר

.... חדר האוכל מתמלא. כולם פה. כולם בלי יוצא מהכלל. זמזום
חי ממלא את חדר האוכל. זמזום של ששים חברים. אם את הופך הזמזום לשירה,
הספסלים והשולחנות מוזזים הצידה, הידיים משתלבות, הרגליים מתרוממות
והורה אדירה פורצת. בחוץ קר. הרוח מיללת בעצבות - אך בפניס חם. גוף
אחד המורכב מששים חבר. גוף אחד, מלוכד ומהודק... משולהב ולוהט - גוף
אחד חג במעגל. הכל שופע חמימות, ליכוד, אחדות, אהבה. על אחד שכח את
כל הסיכסוכים הקטנוניים, את האמביציה, את הבדלי הדעות.
את כל אותה שימבת האפרוריות שדבקה בנו לפעמים - הזיעה רוחצתה.
כל אחד מרגיש ששום דבר לא יפריד את הגוף הזה. וביתר שאת נישאות
הרגליים, וביתר התלהבות קולחת השירה וביתר עוז מתפרצות קריאות "הגלילה"
ואת כולם אופפת האכסטזה.

ואז משתלטה עליך ההרגשה - זהו קיבוץך ואל לך לשים לב לקטנות
שבחיי יום יום. לא. לא כבה הנר בליבו של כל אחד מאיתנו. רק צריכים
להתלכד הנרות - יגדל האור וגם את אפלת יום החורף - יאיר.

(ברמה)

להסתכל אחורה ב - ?

שאלה: האם לפי דעתך, מתקבלת בקטעים אלה תמונה אמינה של התקופה הראשונה בראשון?

עמנואל: למען האמת, קשה לזכור... באה קבוצת צעירים עם חזון וראון. גמרו בית ספר חקלאי ולא ידעו איך לאכול את העסק. יצאו לעבודה, ז.א. זכינו ליום עבודה... היינו עם מושגים של תלמידי "מקוה": עובדים קצת עם טוסה וכו' ופתאום - אריך לצאת ליום עבודה של 8 שעות! יצאנו בבוקר פחות או יותר ישר - אך חזרנו על ארבע! למזלנו פגשנו את אחד הכורמים הוותיקים בארץ, שממש לימד אותנו איך לעבוד... ההבדל בין מושג העבודה ובין העבודה עצמה היה כמו ההבדל בין יום ולילה... לא אגיד כמה זמן החזקנו מעמד - אך למדנו איך לעבוד. אח"כ - לצאת ליום עבודה בטוריה, לעשות גומות, להתחרות עם מי שעובד על ידך. אחר כך - בקטיף... היינו בני טובים, חברה נחמדים... רצינו להיות חלוצים בקיבוץ. וחוסר העבודה היה מבהיל! לא פלא, שהפכנו להיות שובבים גדולים.

שאלה: על מה מדובר?

עמנואל: היינו מפילים אהלים, מתעסקים ומרעישים... היינו סה"כ בני 18.. לקיבוץ "עין הקורא" (בעלי המחנה שירשנו) היו כבר ילדים. הם היו סה"כ ב-4 או 5 שנים מבוגרים מאיתנו אך הסתכלנו עליהם כעל "חרחים" זקנים... יש חוסר עבודה; אתה מתוטטל והולך "לסחוב" מאיכרי ראשון... מה היה לאכול סך הכל? לחם, קצת ריבה ולקרדה... אז אכלנו אחד את השני - פשוט מחוסר מעש...

שאלה: הקטעים בחוברת זו שומעים ביקורת שלילית - האם היתה הרגשה כללית כזאת?

עמנואל: קשה להזכר. הדברנים וה"פייטורים" הגדולים (ואולי היו אלה גם הלחבנים הגדולים) היו הראשונים להשבר ולעזוב. דברו על העבודה ועל הצורך הזה והצורך הוא - אך כשהצרכו לעבוד בטוריה... ובעניין הפעילות: היתה אז רק ראשית הפעילות התרבותית... נסינו לבנות חיי תרבות - הכל מחדש... חיפשנו דרכים... היו ויכוחים עד לב השמיים... רציתי ללמוד לנגן בחליל וההורים היו מוכנים לעזור... והתגובה הכללית היתה: מה פתאום?! או שהקיבוץ נוחץ או שהוא לא נוחץ! לא ויתרתי. התעקשתי - וסוף סוף ויתרו לי...

ומה בעניין ה"יחד"?

היה קשה... ואני לא מתפלא; כנראה, שבאיזון בין חוסר העבודה, חוסר המעש וחוסר המשאבים הפנימיים - היתה נטייה לקטנוניות. (מתי העניין השתפר? עם בואם של הבולגרים ב-1941 - הרי הישראלים הכירו אחד את השני מגיל 12, וידעו הכל על כל אחד...) אין כל ספק שחוסר המעש היה אחד היסודות העיקריים של בעיותינו אז.

שאלה: יש בכחבות גם קובלנות על דיכוי הפרט על ידי הכלל. איך צמח מצב כזה?

עמנואל: היתה הרגשה, שאפשר להתערב בכל דבר, לקבוע כל דבר. היתה הרגשה שאנו קובעים לעצמנו, במישור חמור, כל כך הרבה... אחר כך זה פגע בנו

במידה מסוימת.
מצד שני, הגעתי למסקנה יותר מאוחר - אולי הקיצוניות הייתה אוחנו בזמנו אך לעומת זאת - היה לנו לאן לשגת. מי שהתחיל בהתחלה בויתור - נכנס לויתור חוטלי מהר מאד. יש וחברים יצאו מוכים מכל העניין הזה ולא יכלו לעמוד בקיצוניות של: חג צריך להיות ככה; שיחוף צריך להיות ככה, וכו'.. והעניין של העישון - זאת היתה דוגמה קלטית - יש ולא קיבלנו לחברות, או הוצאנו חברים בגלל העישון. אך היה גם צד חיובי לכל הקיצוניות הזאת: נאבקנו על ערכים, גישות ומגמות. האם ידענו מה זאת פשרה? זה בכלל היה סוף העולם. אך לאט, לאט למדנו את סוד הפשרה.

שאלה: כבר בשנים הראשונות?

עמנואל: לא! לאט מאד. ועוד בעניין היחס לתרבות: אני זוכר שא. אמר: "מה? להוציא כסף בכדי לשלוח את עמנואל ללמוד נגינה על חליל? איל לנו מה לעשות?!" הוא היה חבר טוב מאד שלי - אך זאת היתה הגישה אז: "חבל על כל פרוטה - מה פתאום להוציא כסף על תרבות?" ומצד שני - כעבור זמן היתה לנו ספריית תקליטים מצויינת כי הרגשנו את הצורך בזה.....

שאלה: ההתלבטויות והתהיות באו בקטעים שלפנינו לביטוי בולט. האמנם התלבטתם כל כך הרבה?

עמנואל: בהחלט!! אני זוכר את עצמי בגיל 20: עם מקצוע ועם מוזיקה ועם התעסקות עם בנות - בכל זאת היה אצלי אי שקט מוחלט; אצלי וגם אצל האחרים. אני יודע אם לקשור את זה למקום או לתקופה; זה בוודאי היה קשור עם הגיל..... כשהתחלנו להיות יותר פעילים - בעיקר במושבה - התחיל איזשהו שיפור במצב.....

שאלה: האם, לפי דעתך, נשאר בקיבוץ של היום משהו מהתכונות שהתפתחו אז?

עמנואל: קשה לענות על זה. אני חושב שכמה דברים נשארו: פעילות: הווחיקים שלנו עדיין פעילים. נשאר גם עניין ואיכפתיות; הרצון לפעילות למען הכלל, לדוגמה, הרדיו המרכזי או אפיית עוצות שבת לכל הקיבוץ (היינו בין הקיבוצים הבודדים שעשו דברים כאלה).... תקופה ארוכה היה מאבק על השיתוף: כשקנינו מקלטי רדיו (אח"כ - טלוויזיה) - קנינו לכולם.... כנראה זה נובע קצת מהיסודות שהונחו עוד בראשון.

אם להזכיר שוב את הקיצוניות: היו יכולים להוציא מהקיבוץ מישהו שהביא לעצמו משהו יוצא דופן - אך מצד שני היתה דאגה אמיתית לכלל. צחקו מאיתנו, אמרו שאנו חולמים בהקיץ. אולי צדקו - אולי לא.....